

חולין קלג

משה שווערד

1. רמב"ם יד החזקה - הלכות בכורים פרק א

(א) עשרים וארבע מתנות ניתנו לכהנים וכולן מפורשין בתורה ועל כולן נכרתה ברית לאהרן וכל כהן שאינו מודה בהן אין לו חלק בכהנים ואין נותנין לו מתנה מהן:

2. כסף משנה הלכות ביכורים פרק א

[א] עשרים וארבע מתנות ניתנו לכהנים וכו'. בפרק הזרוע (דף קל"ג): וכל כהן שאינו מודה בהן וכו'. בפ' הזרוע ובפרק הקומץ רבה (דף י"ח): כל כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה ואינו יודע למה שינה רבינו הלשון וכל שכן במקום שאפשר שיבא ממנו שינוי הבנת ענין:

3. הערות מהרב אלישיב

דחטיף מתנתא חכובי קא מחבב מצוה או זלזולי קא מזלזל במצוה.
והיינו כדאמרין בריש פ"ב דיומא דהיו רצים בכבש ועד לידי סכנה הגיעו עי"ש. ולכארי מאי איכפת לן דחכובי קא מחבב למצוה הא מ"מ אית בזה גזילה. ויעו"י רש"י דחטיף מתנתא מתינוקות שנושאין אותם לכהנים. ולכארי הא כמו אם השליח לכהן היה אדם גדול שנשלח לאדם כהן מסויים הו"ל גזילה גמורה אם חטף ממנו ה"נ בתינוקות דהא אף אם הגיע לכהן ע"י קוף הרי בשעה שקיבל הכהן מקיים הנותן מצות נתינה. ויעו"י בר"ן להלן דכ' דאיירי שהכהן החוטף חזר אח"כ לבעלים ומרצה אותם. וכיון דהיה ע"י תינוקות הרי הכהן שהיה צריך לקבל לא זכה בזה ושפיר יכול החוטף לזכות.

4. ספר שמצבה"ל

חיכובי קא מחבב מצוה או זלזולי קא מזלזל במצוה. מדקדק בתפארת יעקב, הא דלא קאמר דתליא בדעת הכהן אי מכיין לחבב או להנאתו, די"ל אף דאיהו מיכיון לחבב המצוה, מ"מ בעיני הרואים הוי זילזול, ואביי פשיטא דהוי מכיון לחבב המצוה, ומ"מ לא נתבררו לו דבקרא כתוב "ונתן" ולא שיטול מעצמו, א"כ לא נתקיים המצוה כלל, והך לוי דהוי חטף מתנתא לעיל (קלא), וכן [הך כהן מן התינוקות היה חוטף כדפרש"י, והבעה"ב אינו מקפיד כלל, דא"כ הוי גולן, שהרי גזל טובת הנאה של הבעלים, ומ"מ אפילו בכהאי גוונא אף דבדיעבד אינו מעכב מ"מ יש בו חשש זלזול.

5. רמב"ם יד החזקה - הלכות בכורים פרק ט

(כב) לא יחטוף הכהן המתנות ולא ישאל בפיו אא"כ נותנין לו בכבוד נוטל ובזמן שהם רבים בבית המטבחים הצנועים מושכין ידיהם והגרגרנים נוטלין ואם היה כהן צנוע ואין מכירין אותו שהוא כהן ה"ז נוטל כדי שיודע לכל שהוא כהן ואין הכהנים אוכלין המתנות אלא צלי בחרדל שנאמר למשחה כדרך שאוכלים המלכים:

6. ערוך השולחן יורה דעה הלכות מתנות כהונה סימן סא סעיף כו

אין לו לכהן לחטוף המתנות אפילו אם הבעלים מתרצים אה"כ דכתיב ונתן לכהן ולא שיחטוף מעצמו ואפילו לשאול אותם בפה לא ישאול מפני שהוא מתבזה בכך ובמתנות כהונה כתיב [במדבר יח, ח] לך נתתם למשחה כלומר דרך שררה וכבוד ולא דרך בזיון וזה היה עון בני עלי שחלקם שאלו בפייהם ...

7. ספר שמצבה"ל

הצנועין מושכין את ידיהן וכו'. כתוב ברכי משה (א"ח סי' נג סי' א) בשם תשרי בנימין זאב (סי' קסג) ד"ל מצאתי באגודה מס' ברכות (פ"ז) שאין להתקוטט כעבור שום מצוה כגון גלילת ס"ח וכיוצא בו, דהרי שנינו הצנועין מושכין ידיהן והגורגנים חוטפים, וכל המתפלל שלא ברשות מחמת

אלמות וגיאות אין ענין אמן אחר ברכתיו, שנא' (תהלים יג) "ברצע ברך ניאץ ה'". וכ"ה ברמ"א (שם סכ"ב) ובמג"א (ס"ק כו). [ועי' בתוס' ישנים מס' יומא (לט.) דמשו"ה משכו הצנועין את ידיהם מלחם הפנים, מפני שלא הגיע לכל אחד כזית לקיים מ"ע גמורה דאכילת קרשים, ובשו"ת חת"ס (א"ח סי' מט) דן בשיעור אכילת קרשים, וכתב דאע"ג דליכא מצוה גמורה באכילת פחות מכזית, מ"מ איכא מצוה לקבל מתנת כהונה אפילו שנתנה פחות מכזית, אלא הואיל ושאינו מצוה גמורה משכו הצנועין את ידיהם, דאלת"ה תקשי מהגמ' כאן. ועי' בדרישה (י"ד סי' סא סק"ג) מה שפירש בהגמ' כאן.

8. הערות מהרב אלישיב

א"ל רבא לשמעיה. והנה שמעיה היה כהן, ואע"ג דאי' בירושלמי דהמשתמש בכהן מעל, מ"מ אם הכהן מקבל שכר ע"ז או שעושה מרצונו החופשי, שרי.

9. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף קלג/א

כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל בגיהנם. אמר נפל ולא אמר נידון כי אין לו עונש בדין גיהנם ורק מפילים אותו שם לפי שעה שיראה בעיניו גדולים שלו שגידל אותם בתורה בעולם הזה שעשה את התלמיד חכם להרע, ובנפילתו שם ודאי יהיה נכוה באש גיהנם לפי שעה, תחת אשר לימד תורה הנקראת אש ה' לתלמיד שאינו הגון:

10. הערות מהרב אלישיב

כזורק אבן למרקוליס. ר"ל דאע"פ שזורקו כדי לבזותו עבודתו בכך ולא עוד אלא שמתגל הע"ז בכך ה"ע הע"ה ידק ע"י התורה שלומד.

11. ספר בניהו בן יהוידע על חולין דף קלג/א

שם כזורק אבן למרקוליס. נ"ל בס"ד טעם לזה ולמה זכר ע"ז זו טפי, והוא דיודע שהתורה מכונית בשם אבן דכתיב [שמות ל"א י"ח] לוחות אבן וכנזכר בגמרא דערובין, ויודע דע"ז של מרקוליס עבודתה היא לסקלה באבנים וחייבים על זה מאחר דעבודתה בכך, וזה המלמד תורה שנקראת אבן לאדם רשע חושב שעושה טוב בזה לסקול הקליפה הדבוקה באדם רשע זה באבנים הם דברי תורה, אך באמת אינו שאדרכה זה מגביר כח הקליפה, כמו ענין זריקת אבן למרקוליס שחושב שהוא מבזה אותה ואפילו הכי חייב מן הדין. ומה שאמר עושה טובה למי שאינו יודעה, ר"ל אינו מאמין שניתנה לו בהשגחת הבורא יתברך אלא תולה אותה בנדיבות הנותן או בכחו ועוצם ידו הרי זה כזורק אבן וכו' כיון דכופר בהשגחה כופר בכל התורה וחשיב עובד ע"ז:

12. רמב"ם הלכות ביכורים פרק ט הלכה י

השוחט לעכו"ם ולכהן פטור מן המתנות, והמשתתף עם הכהן צריך שירשום חלקו כדי שיניח המתנות בחלק הכהן, שאם לא ציין חלקו חייב במתנות מפני שאין הכל יודעין שהכהן שותף לו, לפיכך אם היה הכהן עומד עמו במטבחיים ונושא ונותן עמו אינו צריך לרשום, והמשתתף עם העכו"ם אינו צריך לרשום שסתם עכו"ם מרבה דברים ומודיע לכל שהוא שותף ואע"פ שאינו עמו בשעת מכירה.

13. ספר תורת חיים על חולין דף קלג/ב

איבעית אימא סתם עכו"ם מפעא פעי. הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות בכורים כתב המשתתף עם העכו"ם אינו צריך לרשים שסתם עכו"ם מרבה דברים ומודיע לכל שהוא שותף ואע"פ שאינו עמו בשעת מכירה וכתב בב"י דס"ל דהא דמשני סתם עכו"ם מפעא פעי לא בדיתב אמסא היא אלא אפילו כשהוא חוץ למטבחים מודיע לכל שהוא שותף ומשום הכי תניא דהמשתתף עם העכו"ם אינו צריך לרשום ומתניתין דקתני המשתתף עמהם צריך לרשום אכהן דוקא קאי ולא עכו"ם ומאי עמהם עם כהנים דעלמא עכ"ל. ונראה דפי' הרמב"ם ז"ל נכון הוא דלפירושו ניהא דקאמר איבעית אימא סתם עכו"ם כו' משום דנראה דוחק לאוקמי ברייתא בדיתב אכספת' דוקא כיון דסתמא קתני לכך קאמר איבעית אימא סתם עכו"ם מפעא פעי ואפילו לא בבית המטבחים כלל אין צריך לרשום אבל לפירש רש"י ז"ל קשה קצת מאי אי בעית אימא דקאמר דמה לי דיתב אכספת' מה לי דיתב אמסחתא הא תרוייהו שינויי דחיקי נינהו:

14. תוספות רא"ש על חולין דף קלג/ב

ועורות קדשים. הא דקא חשיב עורות עם מתנות שבירושלים משום שהכהנים היו חולקין אותם בירושלם:

15. הערות מהרב אלישיב

ומורם מן התודה ומאיל נזיר עורות קדשים. וביאור הענין אע"ג דהא העורות יכול להשתמש אף מחוץ לירושלים, אלא דהזכות קיבל בירושלים וכמ"ש בתוס' משום ההפשט. וביאור בזה דהנה בש"ס שכתב אי דהא ק"פ וכל המסתעף דשייך לקרבן דוחה שבת. ולגבי ההפשט לכאוי הא אפשר לחתוך ולהוציא האימורים ולהקריב אותם ואח"כ להפשיט ואי בגמי דכלל בהמה הרי יש עור ויש שערות ואם יחתוך יפול מהשערות על האימורים ואי"ז כבוד לאימורים. ולכן אינו יכול נמי לעשות ההפשט חוץ לירושלים וצריך להפשיט בעזרה. ולפי"ז נמצא שקיבל הזכות של העורות בהפשט וא"כ הקשו התוס' דהו"ל להזכיר מהני דהיו במקדש. ויעוי' בגליון בשם רש"י בב"ק דס"ל לרש"י דהא ליכא קדושה על העור ורק דמשום האימורים צריך להפשיט שם, וזה סגי דחשיב לה גבי ירושלים משום העזרה שהיה בירושלים אבל הרי לא מיפסיל ביוצא, ולהכי ל"ח עזרה. ולתוס' לא היה נראה לעשות פשרה דליחשיב ירושלים ולא עזרה דממ"ז או דהרי אפשר לאכול בכל העולם. או עזרה.

16. רמב"ם יד החזקה - הלכות בכורים פרק א

(ג) שמנה מתנות מהם אין אוכלים אותן הכהנים אלא במקדש לפנים מחומת העזרה וחמש מתנות אין אוכלין אותן אלא בירושלים לפנים מחומת העיר וחמש מתנות אין זוכין בהן מן התורה אלא בארץ ישראל בלבד וחמש מתנות זוכין בהן בין בארץ בין בח"ל ומתנה אחת זוכין בה מן המקדש:
(ח) והמתנה שזוכין בה מן המקדש הוא עורות העולות והוא הדין לשאר עורות קדשי הקדשים כולן לכהנים:.
(יב) מנו חכמים מתנות אלו על דרך אחרת ואמרו עשרים וארבעה מתנות כהונה ניתנו לאהרן ואלו הן עשר במקדש ארבע בירושלים ועשר בגבולין:

17. רדב"ז הלכות ביכורים פרק א

[ג] שמנה מתנות וכו'. רבינו מנה חטאת העוף והבהמה אחת וכן אשם ודאי ואשם תלוי אחת וטעמו ז"ל דשם חטאת אחד הוא וכן שם אשם אחד הוא אבל בתוספתא מני להו בתרתי לפי שיש הפרש במעשה חטאת בהמה למעשה חטאת העוף כמבואר במקומו וכן אשם ודאי ואשם תלוי אע"פ שאין החפרש בעשייתם יש הפרש בקרבן עצמו כמבואר בכתוב. ומה הם החמש הנאכלין בירושלים תנא תוספאה לא מנה חזה ושוק של שלמים לפי שחשב כל המורם מקדשים קלים מתנה אחת כאשר מבאר רבינו בסמוך ולמלאות חשבון ארבע מתנות בירושלים מנה עורות קדשים וקשיא טובא דאי אזלת בתר המקום שזוכים הכהנים בעורות הקדשים מן המקדש הם זוכים ואי אזלת בתר אכילה דמי העורות בכל הגבולין נאכלין ומזה הטעם השמיט רבינו עורות הקדשים וקבע אותן מתנה אחת שזוכין בה מן המקדש ומנה המורם מקדשים קלים בשלשה חזה ושוק של שלמים והמורם מן התודה והמורם מאיל נזיר, ונראה דטעם התנא שמנה עורות קדשים בכלל מתנות ירושלים דמשום בזיון קדשים לא היו מוציאין אותן חוץ מירושלים אלא שם היו מוכרין אותם בני המשמרה ושם היו אוכלין את דמיהם דאזיל בתר מקום אכילתן ומכירתן: